

UDK 27-46-722.5-722.7:316.776

Primljeno: 9. 3. 2018.

Prihvaćeno: 26. 6. 2018.

Pregledni članak

POVJERENJE I SURADNJA IZMEĐU SVEĆENIKA I VJERNIKA LAIKA PREMA NOVIM POMACIMA

Nikola VRANJEŠ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Teologija u Rijeci – Područni studij
Omladinska 14, 51 000 Rijeka
nickvranjes@yahoo.com

Sažetak

Organsko djelovanje Crkve, kakvo je promovirano na Drugome vatikanskom koncilu i kakvo odražava samu narav Kristove zajednice, nužno podrazumijeva aktivan angažman svih njezinih članova. Zaređeni službenici u dimenziji ministerijalnog svećeništva, kao i vjernici laici u dimenziji općeg svećeništva, u tome pogledu djeluju u različitosti koja je usmjerena komplementarnom ostvarivanju jednoga crkvenog poslanja. Za to je poslano povjerenje i suradnja između njih, kao i u odnosu na dionike redovničkog načina života, od ključnog značenja.

U ovom radu usmjereni smo na teološko-pastoralno razlučivanje značenja povjerenja između svećenika i vjernika laika u Crkvi, kao i suradnje između njih. Pritom se vodimo nakanom ukazivanja na teološko-pastoralne odrednice pojmova *povjerenje* i *suradnja*, pri čemu se nužno dotičemo važnosti i značenja pojma *suodgovornost*. Iako se ti pojmovi, a osobito pojam *suradnja*, u općenitom crkvenom, ali i teološkom govoru često koriste prilično neodređeno, važno je ukazati na njihovo značenje u širem i u užem smislu budući da to razlikovanje odražava neke bitne teološko-pastoralne i pastoralno-pravne okvire djelovanja u Crkvi. Nakana nam je ovakvim razlučivanjem pozornost usmjeriti prema mogućim novim pomacima s obzirom na veće povjerenje i suradnju svećenika i vjernika laika u pastoralu. Za povjerenje i suradnju između svećenika i vjernika laika nužni su preduvjeti od kojih izdvajamo unutarcrkveni dijalog, promicanje kulture susreta i zajedništva s obiteljskim licem, te osobito ispravno promoviranje karizmatičke dimenzije djelovanja vjernika. Razlučivanje tih stvarnosti pomoći će obnovljenom aktualiziranju specifičnog doprinosa vjernika laika u poslanju Crkve koji se prvotno ogleda u dimenziji suodgovornosti za život u bračnom i obiteljskom pozivu, njihovoj suradnji s drugim akterima crkvenog života, ali i iskrenijoj i svestranijoj suradnji među samim vjernicima laicima. Takvo razlučivanje, konačno, poduzimamo i s ciljem ukazivanja na

moguće pomake s obzirom na veću integraciju u nekim segmentima crkvenog života sve izraženijih karizmatičkih očitovanja djelovanja među vjernicima laicima za dobro Crkve, kao i za pomoć svećenicima, osobito župnicima, u smislu raspoznavanja, praćenja i integriranja takvih očitovanja u život zajednice.

Ključne riječi: svećenik, vjernik laik, povjerenje, suradnja, suodgovornost, Crkva.

Uvod

Povjerenje i suradnja između svih članova crkvene zajednice, a na poseban način između njezinih zaređenih službenika i najvećeg dijela te iste zajednice – vjernika laika – od ključnog je značenja za njezino ukupno poslanje, kako *ad intra* tako i *ad extra*. Termin 'povjerenje' i 'suradnja' po sebi upućuju na puno dublje teološke odrednice crkvenog života te u tome smislu predstavljaju logičan izričaj duboke naravi Crkve. Iako su te stvarnosti u crkvenom nauku i teološkoj teoriji dobro određene, u aktualnoj pastoralnoj praksi često se predstavljaju na vrlo izazovan, a nerijetko i prilično problematičan način. Stoga je njihovo teološko-pastoralno raspoznavanje i danas od ključnog značenja za ukupan pastoralni angažman.

1. Terminološka pojašnjenja

Termini 'povjerenje' i 'suradnja' zvuče prilično poznato i u širem pastoralnom kontekstu koriste se povezano. U nekom je smislu takva tvrdanja sasvim opravdana budući da na općoj antropološkoj razini i u području međuljudske komunikacije i odnosa teško možemo govoriti o suradnji među ljudima ukoliko između njih nema barem minimalnog povjerenja. Nešto slično možemo ustvrditi i za suradnju shvaćenu u širem smislu s obzirom na djelovanje Crkve. No, takvo djelovanje nužno podrazumijeva i detaljnije određenje tih dvaju termina, tj. njihovo točnije preciziranje s obzirom na različite razine značenja u odnosu na pastoral Crkve.

Termin 'povjerenje' u pogledu djelovanja svećenika i vjernika laika u Crkvi u tome je smislu malo lakši za shvaćanje, ili bolje rečeno, njegovo se značenje u nekom pogledu lakše prepoznaje. Ovdje se, jasno, ne zadržavamo na istraživanju njegova lingvističkog podrijetla, već se primarno bavimo njegovim teološkim sadržajem. Taj je sadržaj po sebi bitno vezan za značenje jednog od najvažnijih teoloških termina, a riječ je o terminu 'vjera.' Tema vjere toliko je bogata da se ovdje nipošto ne upuštamo u raspravu o njoj, već ukazujemo na dimenziju njezina značenja određenu povezanošću s terminom 'povjerenje.' Taj je

termin već od biblijskih korijena razumijevanja vjere bitno povezan s njezinim značenjem. Tako se govori o dimenziji povjerenja u odnosu na vjeru, za razliku npr. od njezine kognitivne dimenzije.¹ Povjerenje prema Bogu je dimenzija same vjere u Boga. Štoviše, biblijska tradicija razumijevanja i doživljavanja vjere podrazumijeva povjerenje kao jedan od ključnih elemenata vjere koji otkriva jednu od njezinih najintimnijih i najfinijih oznaka u smislu čovjekova odgovora na Božju inicijativu.² Upravo takvo viđenje povjerenja u odnosu na vjeru, tj. njegovo viđenje kao bitne sastavnice vjere biva posvjedočeno u Novom zavjetu i to kao bitan element poziva učenicima na nasljedovanje Isusa Krista.³

Dosad rečeno jasno daje do znanja da su svi u Crkvi pozvani najprije biti vjernici i očitovati stav povjerenja prema Bogu. To je temeljna dimenzija značenja povjerenja od koje je moguće uočavati grananje značenja tog termina u odnosu na neke druge dimenzije, kao što je povjerenje između svećenika i vjernika laika u pastoralu Crkve. Tek ukorijenjeno u tom temeljnom povjerenju prema Bogu može se razvijati povjerenje među članovima Crkve.

Termin 'suradnja' općenito se, s obzirom na temu odnosa između svećenika i vjernika laika u Crkvi, može i zapravo mora sagledati barem pod dvama temeljnim vidovima. Prvi vid je onaj općeniti, koji se najprije uoči u općecrkvenom, pa i u širem teološkom diskursu, a riječ je o razumijevanju suradnje na više praktičnoj, svakodnevnoj razini na kojoj se suradnju promatra kroz ostvarivanje određenih zajedničkih pothvata ili kroz neke oblike zajedničkog angažmana ili upućenosti različitih subjekata jednih na druge.

No, termin 'suradnja' u pastoralno-pravnom, a onda i u teološko-pastoralnom smislu u odnosu na povezanost između svećenika i vjernika laika ima i drugi specifični vid koji je važno uočiti. Naime, pored 'suodgovornosti', kao temeljne specifične oznake za stanje i za okvir djelovanja vjernika laika u Crkvi, 'suradnja' predstavlja termin za označavanje specifičnih oblika sudjelovanja određenih vjernika laika u oblicima služenja u Crkvi koji su bliže vezani sa svećeničkom službom, a koji po sebi ne zahtijevaju sakrament svetog reda.⁴ Važno je te tvrdnje malo dublje razraditi. U tome pogledu valja istaknuti da Drugi vatikanski koncil već u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen gentium* s obzirom na vjernike laike ističe činjenicu da je riječ o članovima Crkve

¹ Usp. Franco ARDUSSO, *Fede*, u: Giuseppe BARBAGLIO – Giampiero BOF – Severino DIANICH, (ur.), *I dizionari San Paolo – Teologia*, Cinisello Balsamo (Milano), 2002., 655.

² Usp. *Isto*, 656, 662.

³ Usp. *Isto*, 657.

⁴ U tome smislu Ivan Pavao II. govori o službama, dužnostima i ulogama vjernika laika u Crkvi. Usp. IVAN PAVAO II., *Christifideles laici – Vjernici laici. Apostolska pobudnica o pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu* (30. XII. 1988.), Zagreb, 1997., br. 23 (dalje: CL).

koji to postaju krštenjem, tj. koji u sakramentima kršćanske inicijacije imaju temeljno teološko uporište za svoje kršćansko življenje u Crkvi i u svijetu,⁵ a k tomu većina njih i u sakramentu ženidbe dobiva daljnje sakramentalno utemeljenje vlastita kršćanskog življenja. To svoje specifično kršćansko određenje života pozvani su aktualizirati u prvom redu u odnosu na tzv. svjetovnu dimenziju života oplemenjujući je iznutra i mijenjajući je u kršćanskom duhu (usp. LG 31). Takvo je življenje, osobito kroz obiteljski poziv, najspecifičniji izričaj doprinosa vjernika laika životu Crkve, koji se obično naziva suodgovornošću vjernika za Crkvu i njezino poslanje. To je sfera koja njih i životno bitno razlikuje od zaređenih službenika Crkve te od redovnika i redovnica. Nužno je ovdje istaknuti da je u današnjim društvenim i pastoralnim konstelacijama upravo područje suodgovornosti vjernika laika posebno potrebno unapređenja, osobito u pogledu integralne promocije djelovanja laika i izbjegavanja njihova zanemarivanja u ukupnosti crkvenog poslanja.⁶

Međutim, neki vjernici laici koji imaju potrebne karizme i sposobnosti mogu, po različitim oblicima prepoznavanja sa strane Crkve, preuzeti određene službe, uloge i specifičnije oblike zaduženja u Crkvi, a to u pastoralno-pravnom smislu nazivamo 'područjem suradnje'.⁷ Kao što je zamjetno, taj vid razumijevanja suradnje daleko je užega značenja i nosi sasvim specifične oznake u odnosu na već spomenuto šire poimanje suradnje koje je u pastoralu najčešće puno lakše uočljivo, a ponekad biva i nekritički vrednovano, pa čak i zlouporabljivo. Odgovorni pastoral Crkve, a s time i odgovorni i razboriti angažman svih članova Crkve, očito podrazumijeva prikladno promicanje obaju ovdje istaknutih vidova suradnje, uvijek jasno poštujući bitne razlike koje među njima postoje. Kako bi to bilo moguće, važno je uočavati i ostvarivati neke pretpostavke koje se danas osobito ističu.

2. Temelji povjerenja i preduvjeti suradnje

2.1. Unutarcrkveni dijalog

Već na antropološkoj i socijalno-kulturalnoj razini života dijalog je za čovjeka nenadomjestiva kategorija značenja. Nemoguće je zamisliti, a još manje ostva-

⁵ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 33, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: LG).

⁶ Više o tome vidi u: Alojzije ČONDIĆ, *Poslanje vjernika laika u pastoralu nekad i danas*, u: *Crkva u svijetu*, 51 (2016.) 2, 317–318.

⁷ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Za život svijeta. Pastoralne smjernice za apostolat vjernika laika u Crkvi i društvu u Hrvatskoj*, Zagreb, 2012., br. 23 (dalje: ZŽS).

rivati određeni oblik ljudskog postojanja bez neke forme dijaloziranja sa sebi sličnim bićima, a u nekom pogledu i s drugim stvorenjima. Čovjek se kao čovjek ostvaruje u dijalogu. Njegova mogućnost komunikacije, osobito aktualiziranjem dijaloškog načina postojanja, sastavni je dio njegova identiteta i jedan je od prvih preduvjeta istinski ljudskog života. To se na sasvim specifičan način odnosi i na vjersko područje.

Tema odnosa vjernika laika i svećenika u djelovanju Crkve u prvom je redu označena podtemom dijaloga između njih. Zapravo, bez ukazivanja na značenje tog unutarcrkvenog dijaloga nemoguće je govoriti o istinskim kršćanskim odnosima u Crkvi i izvan nje. Da bi se ukazalo na pravo značenje dijaloga u Crkvi, nužno je ukazati na izvorniju dimenziju njegova značenja. Dijalog je, naime, duboko teološka kategorija. Bog se u odnosu prema čovjeku postavlja kao onaj koji ulazi u dijalog s čovjekom. I po stvaranju, a osobito po Kristovu utjelovljenju i djelu otkupljenja, dijalog s Božje strane dominira odnosom prema čovjeku. Zapravo, dijalog je pojam koji označava trajni način odnosa Boga prema čovjeku i temeljna je oznaka Božje objave, ali i poziva upućena čovjeku na zauzeti odgovor Božjoj ljubavi.⁸ Dijalog je stvarnost koju Bog u sebi savršeno ostvaruje, a po Isusu Kristu ta stvarnost biva ponuđena čovjeku kao model približavanja Bogu, ali i kao nadahnjujući model njegova ovozemaljskog života na putu prema konačnom zajedništvu s Bogom.⁹

Polazeći s tih temelja, razmišljanje o Crkvi i unutarnjim odnosima u njoj također je bitno određeno stvarnošću dijaloga, tj. dijaloškom naravi odnosa u zajednici. Budući da je unutarcrkveni dijalog, osobito s obzirom na njegovo

⁸ Slijedeći teologiju Božje objave sadržanu u konstituciji Drugoga vatikanskog koncila o božanskoj objavi *Dei Verbum*, Valerija Nedjeljka Kovač u tome smislu ističe: »Božji dar dijaloga ponuda je spasenja i poziv čovjeku da odgovori na njegov govor. Zapravo, sveukupno kasnije produbljivanje, promišljanje i življenje vjere kreće se oko te primarne okosnice: uzajamne komunikacije Boga i čovjeka, poziva i odgovora«, Valerija Nedjeljka KOVAČ, *Dijaloška bit vjere u perspektivi odnosa Bog – čovjek – Crkva – svijet*, u: *Bogoslovska smotra*, 87 (2017.) 3, 538.

⁹ *Isto*, 542: »To da Isus u Božje ime govori ljudima i oslovljava ih moguće je zbog toga što je on čitav život u razgovoru sa svojim nebeskim Ocem. To znači da po Isusu ne primamo samo Božju poruku nego dobivamo uvid u unutarbožanski život. On nam otkriva kako je u samom Bogu 'od početka' dijaloški odnos, koji se ostvaruje u međusobnom 'dijeljenju' ljubavi božanskih osoba. Taj unutarbožanski dijalog ljubavi pretihodi i utemeljuje Božji razgovor s čovjekom u povijesti spasenja. Isus Krist objavljuje da je komunikacija način Božjega nutarnjeg života i da je unutarbožanski razgovor Oca, Sina i Duha Svetoga izvor i razlog komunikacije Božje ljubavi čovjeku, kojeg želi uključiti u svoje trojstveno zajedništvo. Kao vječna Božja Riječ, on je od početka dio toga unutarbožanskog razgovora (usp. Iv 1,1s) te u njemu sudjeluje i kao utjelovljena Božja Riječ. [...] Po Isusu Kristu čitavo Trojstvo razgovara s čovjekom želeći ga uključiti u svoj razgovor ljubavi.«

značenje za stvarnosti povjerenja i suradnje između svećenika i vjernika laika, uvijek prilično izazovna tema, važno je uočiti i u praksi što skladnije aktualizirati njegove nosive i nenadomjestive elemente.¹⁰ Dijaloška narav odnosa u Crkvi važna je ne samo za uspješno konkretno ostvarivanje pastoralnih zadaća, već ona po sebi uključuje daleko dublje označnice koje se odnose na sam pojam i stvarnost zajedništva Crkve, a s time i na uspješno ostvarivanje autoriteta pastira u Crkvi.¹¹ Ovdje se, jasno, zbog teme ovoga rada, usredotočujemo na pitanje dijaloške naravi Crkve u odnosu na konkretnu pastoralnu praksu, a poglavito na odnos svećenika i vjernika laika.¹²

Taj bi odnos po sebi uvijek trebao biti označen duboko dijaloškom strukturom, jer zapravo, nije moguće na neki nedijaloški način razumjeti samu narav zajedništva unutar kojega su povezani svećenici i vjernici laici u Crkvi. Pokušaji monološkog ostvarivanja pastorala, najčešće kod pojedinih svećenika, zapravo samo ukazuju na izopačenje shvaćanja biti pastorala i uloge njegovih sudionika i na duže staze uvijek je osuđen na neuspjeh i narušavanje zajedništva. Drugim riječima, istinsko pastoralno djelovanje, suodgovornost i suradnja mogući su samo u ozračju što iskrenijeg dijaloga između svećenika i vjernika laika. Kao što je istaknuto, to je važno za ostvarivanje same uloge svećenika kao pastira u Crkvi, tj. za omogućavanje legitimnih izričaja autoriteta njegove službe u zajednici, ali i za doprinos koji vjernici laici daju Crkvi. Službe, uloge i zaduženja vjernika laika dolaze do svojeg pravog i punog izričaja tek u ozračju istinske i iskrene komunikacije u Crkvi, komunikacije koja omogućuje specifičan i legitiman doprinos svih.¹³

Gornji uvidi nerijetko ostaju prilično prihvatljivi na teorijskoj razini, ali nažalost, prilično ili vrlo slabo aktualizirani u konkretnoj crkvenoj praksi. Stoga je danas izuzetno važno da svi pastoralni djelatnici preuzmu aktivniju ulogu u promicanju dijaloga između sebe i svih drugih članova Crkve; da sve više postaju osobe koje prve započinju dijalog i koje ga prve ne prekidaju, tj. koji

¹⁰ O povijesnim, a u mnogim segmentima i danas aktualnim elementima stanja dijaloga između svećenika i vjernika laika, kao i o tolikim drugim temama vezanim za suradnju i suodgovornost vjernika laika u Crkvi u Hrvata, osobito treba konzultirati radove objavljenke u jednom od vrijednih zbornika o hrvatskom laikatu: VIJEĆE ZA LAIKE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE, *Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj*, Đuro Hranić (ur.), Zagreb, 2002.

¹¹ Usp. Gill GOULDING, *Creative Perseverance. Sustaining Life-Giving Ministry in Today's Church*, Ottawa, 2003., 141.

¹² U odnosu na druge, više dogmatske elemente značenja unutarcrkvenog dijaloga vidi u: Valerija Nedjeljka KOVAČ, *Dijaloška bit vjere u perspektivi odnosa Bog – čovjek – Crkva – svijet*, 545–546.

¹³ Usp. *Isto*, 557.

su istinski promotori duboko evanđeoske komunikacije u Crkvi, ali i prema ljudima izvan nje.¹⁴

U odnosu na ulogu i angažman vjernika laika u Crkvi danas istaknuti uvidi o dijalogu su izuzetno važni i s obzirom na dinamiziranje i unapređenje te uloge i tog angažmana. Naime, nerijetko se Crkva susreće s problemom nemogućnosti tolikih, i teološki školovanih, vjernika laika da poduzmu inicijativu i kreativnost u životu Crkve, tj. s problemom očekivanja recepata za djelovanje koje im gotove daje crkvena hijerarhija.¹⁵ Da bi se uočilo koliko je to velik problem, treba imati na umu da je Drugi vatikanski koncil kao jednu od važnih označnica aktivnoga katoličkoga laikata istaknuo upravo mogućnost njihova djelovanja na vlastitu inicijativu u svemu onome u čemu kao vjernici imaju punu slobodu djelovanja, tj. u svemu onome što nije bitno vezano za neposredne dužnosti crkvene hijerarhije, a tiče se širokog polja apostolata laika u svijetu.¹⁶ Upravo u tome kontekstu Koncil ističe dužnost hijerarhije da promiče apostolat vjernika laika (usp. AA 24; LG 37). No, tako zauzeto djelovanje mnogih laika jednostavno nedostaje, a nerijetko mu je razlog, uz manjkavu formaciju, upravo pomanjkanje istinskog dijaloga sa svećenicima koji, u načelu, teološki puno bolje obrazovani i pripravljeni, trebaju nužno snažnije preuzeti ulogu promotora apostolata vjernika laika.

2.2. Stvarati atmosferu povjerenja, suodgovornosti i suradnje

Dijaloško djelovanje svećenika i vjernika laika moguće je samo u istinskome crkvenom kontekstu prožetom stavovima povjerenja, suradnje i suodgovornosti. Ambijenti ispunjeni drukčijim, ili pak dijametralno suprotnim stavovima najneposredniji su uzročnici manjkavog, a ponekad i jedva zamjetnog dijaloga u Crkvi. Kao što je vidljivo iz svega dosad rečenoga, suodgovornost vjernika laika u poslanju Crkve, kao i njihova suradnja sa svećenicima u tom istom poslanju, postavljene su na jasne teološke temelje. K tomu, pravno i pastoralno određenje službi, uloga i zaduženja vjernika laika jasno je određeno.¹⁷ No,

¹⁴ Usp. Josip BALOBAN, Pastoralni djelatnik u službi dijaloga i pomirenja, u: *Bogoslovska smotra*, 87 (2017) 3, 656.

¹⁵ Usp. Stjepan BALOBAN, Vjernici laici: neiskorišteni društveni i crkveni potencijal u Hrvatskoj, u: *Bogoslovska smotra*, 82 (2012.) 4, 1024.

¹⁶ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Apostolicam actuositatem. Dekret o apostolatu laika* (18. XI. 1965.), br. 24, u: *Dokumenti* (dalje: AA).

¹⁷ U tome je pogledu osobito važno uzeti u obzir odrednice u apostolskoj pobudnici Ivana Pavla II. o pozivu i poslanju vjernika laika u Crkvi i u svijetu *Christifideles laici* (usp. CL 23). Za naše je područje osobito važno uvažavati i odredbe hrvatskih biskupa iz dokumenta *Za život svijeta* (usp. ZŽS 94–110).

pastoralna praksa prečesto svjedoči da za konkretno djelovanje nije dostatno samo poznavanje tih odrednica, već da je izuzetno važan i konkretan ambijent u kojemu se djeluje kao i mentalitet vjernika koji u crkvenom poslanju sudjeluju te stil pastoralnog djelovanja koji se promiče u zajednicama, u prvom redu onim župnim. Sve to zajedno stvara određenu pastoralnu atmosferu koja može pogodovati ili, nažalost, odmagati ispravnom pozicioniranju angažmana različitih pastoralnih subjekata.

Zato je jedan od prvih preduvjeta, a mogli bismo reći i jedna od prvih zadaća svih, stvaranje istinski pozitivne i povoljne pastoralne atmosfere prožete povjerenjem i bitno određene nastojanjem oko promicanja zauzete suodgovornosti svih vjernika, kao i pastoralne suradnje na svim razinama. Upravo u tome smjeru idu i poticaji Drugoga vatikanskog koncila, u prvom redu svećenicima, u odnosu na važnost promicanja doprinosa vjernika laika poslanju Crkve.¹⁸ Ivan Pavao II. takav je pogled na suodnos klera i laikata osobito izrazio u svojim pobudnicama i o laicima (usp. CL 24), ali i u onima koje se bitno tiču poslanja pastira. Tako je osobito vrijedno osvrnuti se na njegove poticaje iz pobudnice o pastirskoj službi biskupa *Pastores gregis*, u kojoj upravo teološki određen dijaloški pristup među akterima crkvenog poslanja vidi ključnim za ostvarivanje istinski pastoralnog stila upravljanja zajednicom sa strane njezina pastira, ali i za istinski crkveno djelovanje zajednice aktualiziranjem tih pastoralnih mogućnosti sudjelovanja.¹⁹ Upravo takve postavke omogućuju prezentiranje i ostvarivanje pastoralna na službu zajedništvu.

¹⁸ Usp. LG, br. 30: «Sveti pastiri, naime, dobro znaju koliko laici pridonose dobru cijele Crkve. Oni znaju da ih Krist nije ustanovio kako bi sami na sebe preuzeli svekoliko spasonosno poslanje Crkve prema svijetu, nego da je njihova izvrsna zadaća tako pastirski voditi vjernike i provjeravati njihove oblike služenja i milosne darove da svi na svoj način jednodušno surađuju u zajedničkom djelu.»

¹⁹ On u tom pogledu ističe: »Življeno crkveno zajedništvo dovest će biskupa do pastoralnog stila koji je sve više otvoren suradnji s drugima. Tu postoji neka vrsta kružnog toka između onoga što je biskup pozvan da odluči uz osobnu odgovornost za dobro Crkve koja je povjerena njegovoj brizi i doprinosa što ga vjernici mogu pružiti preko savjetodavnih organa, poput biskupijske sinode, prezbiterskog vijeća, biskupskog vijeća, pastoralnog vijeća... Crkva je jedna organska zajednica koja se ostvaruje u koordiniranju različitih karizmi, službi i služenja, radi postizanja zajedničkog cilja koji je spasenje. Biskup je odgovoran za ostvarenje tog jedinstva u različitosti potičući, kako je bilo rečeno na sinodskoj skupštini, sinergiju različitih djelatnika, tako da bude moguće zajednički prijeći zajednički put vjere i poslanja... Crkveno zajedništvo u svojoj organičnosti upozorava na biskupovu osobnu odgovornost, ali također pretpostavlja sudjelovanje svih skupina vjernika, budući da su suodgovorni za dobro partikularne Crkve koju oni čine«, IVAN PAVAO II., *Pastores gregis – Pastiri stada. Posinodska apostolska pobudnica o biskupu služitelju evanđelja Isusa Krista za nadu svijeta* (16. X. 2003.), Zagreb, 2003., br. 44.

2.3. Promicati kulturu susreta i zajedništva

Stvaranje atmosfere istinskog zajedništva, suradnje i suodgovornosti između svećenika i vjernika laika u Crkvi danas ne bi smjelo biti podložno varljivom uvjerenju o važnosti takva djelovanja kako bi se tek površinski pokrili određeni problemi ili umanjile možebitne nesuglasice u zajednicama. Naprotiv, stvaranja i njegovanje takve atmosfere treba uzdignuti na novu razinu značenja i promatrati ga kao teološko-kvalitativni okvir za življenje istinske kulture susreta i zajedništva u Crkvi. Naime, upravo je ta kultura ono što prečesto nedostaje, a što onda posljedično tolike odnose u crkvenoj zajednici svodi na razinu čisto funkcionalne naravi ili pak na onu prigodničarski pragmatične naravi.

Cijela Crkva, vjernici laici, zaređeni službenici, redovnici i redovnice, pozvani su zajedno djelovati na izgradnji kulture susreta i zajedništva. U pogledu naše teme suradnje i povjerenja između svećenika i vjernika laika, treba naglasiti da te tvrdnje imaju sasvim posebno značenje na koje se valja uvijek iznova vraćati. Naime, pastoralno djelovanje, kojemu je svećenik posebnim čimbenikom u svojem pozivu i na razini odgovornosti koju mu Crkva sukladno tome povjerava, cijelo je određeno stvarnošću susreta i zajedništva. Pastoral se u svim svojim izvedenicama ostvaruje u susretu. »Susret je drugi naziv za pastoral; susret s Bogom u otajstvu zajedništva koje uključuje i braću i sestre.«²⁰ Zato je promicanje kulture susreta od ključnog značenja za pastoral. Budući da je pastoralni susret uvijek na službu zajedništvu, promicanje kulture zajedništva neodvojivo je od kulture susreta.

Današnje pastoralne, ali i društveno-kulturalne konstelacije gornje uvide dodatno ističu. Naime, već na sociološkoj razini, u dominantnoj suvremenoj zapadnoj kulturi, kojom su sve više obilježeni i naši prostori, na djelu je određena podvojena antropologija koja producira ponašanje prema kojemu subjekti društva ne polaze od zajedničarske vizije života i zajednice, već od fragmenata poimanja društva koji ih do neke mjere povezuju, ali koji u isto vrijeme za različite subjekte mogu predstavljati prilično različita polazišta života.²¹ Naglasak se pritom najčešće stavlja na čisto imanentno shvaćenu kvalitetu življenja, tj. na mogućnosti boljeg života pri čemu se najčešće ne traže stilovi djelovanja koji bi pridonosili integralnom ostvarenju osobe, već oni koji pridonose društvenoj prepoznatljivosti pojedinca i njegovoj identifikaciji sa slikom uspješnog čovjeka koju producira dominantna kultura, pri čemu se

²⁰ Nikola VRANJEŠ, *Pastoral danas. Izabrane teme iz pastoralne teologije*, Zagreb, 2013., 141.

²¹ Usp. Ivan MAFFEIS, *Comunicare speranza e fiducia nel nostro tempo, per una cultura dell'incontro*, u: *Orientamenti pastorali*, 65 (2017.) 4, 78.

duhovne vrednote bitno zanemaruju.²² Zbog širine tih i s njima povezanih tema, ovdje se ne upuštamo u njihovu detaljnu razradu, već ukazujemo na one nosive točke problematike koja se odražava i na život i odnose u crkvenoj zajednici. Zato je danas jedan od ključnih pastoralnih imperativa promocija upravo drukčije, one istinski evanđeoske kulture njezina unutarnjeg života, koja je prvi i najsnažniji znak prema van.

U tome je pogledu danas jedan od ključnih problema, zbog kojih nastaju brojne napetosti između svećenika i vjernika laika, ponekad isuviše formalističko, legalističko i birokratičko shvaćanje zajedništva Crkve. Često se zapostavlja istinsko obiteljsko shvaćanje Crkve, ključno za prave unutarcrkvene odnose.²³ U tome smislu vrlo je korisno istaknuti činjenicu važnosti zajedništva, koju su vjernici laici pozvani gajiti u svojim obiteljima, kao stvarnosti koju unose u život Crkve i koja je u njoj nepresušni izvor snage, kako to objašnjava papa Franjo.²⁴ Kako bi označio narav i teološki intenzitet značenja obitelji za Crkvu i Crkve za obitelj, papa, pozivajući se na *Relatio finalis* sinode iz 2015. godine, ističe: »Crkva je obitelj obiteljâ, neprestano obogaćivanje životom svih kućnih Crkava. Stoga, »sakramentom ženidbe svaka obitelj u svakom pogledu postaje dobro za Crkvu. Iz toga očista nema dvojbe ni to da je, za današnjicu Crkve, razmatranje uzajamnosti između obitelji i Crkve dragocjen dar, jer Crkva je dobro za obitelj, a obitelj za Crkvu. Čuvanje toga Gospodinovog sakramentalnog dara nije zadaća samo jedne obitelji nego cijele kršćanske zajednice« (AL 87). Iz tih navoda postaje jasnijom činjenica ključnog značenja obiteljskog shvaćanja Crkve u sebi za ispravan odnos i suradnju svih njezinih članova.

2.4. *Povjerenje i suradnja između vjernika laika*

Kako bi došlo i uvijek dolazilo do većeg razumijevanja i spremnosti na suradnju između svećenika i vjernika laika, važno je uvažavati činjenicu da su to povjerenje i ta suradnja uvijek uklopljeni u širi okvir crkvenih odnosa, zbivanja, mentaliteta i okolnosti. Drugim riječima, to povjerenje i ta suradnja uvijek ovise i o širim uvjetovanostima koje ih određuju. Kako bi bili dobri i plodono-

²² Usp. Salvatore FERDINANDI, La cultura dell'incontro e della relazione. Una sfida educativa per la pastorale odierna, u: *Orientamenti pastorali*, 65 (2017) 5, 64.

²³ Više o temi značenja obiteljskog shvaćanja Crkve za unutarcrkvenu razinu, a posebno za dijalog između svećenika i vjernika laika, vidi u: Anton TAMARUT, *Obiteljsko lice Crkve*, Zagreb, 2013., 86–104.

²⁴ Usp. Papa FRANJO, *Amoris laetitia – Radost ljubavi. Posinodalna apostolska pobudnica o ljubavi u obitelji* (19. III. 2016.), Zagreb, 2016., br. 88, (dalje: AL).

sni, važno je, između ostalog, promicati povjerenje, suradnju, a još prije toga i zajedno s tim, poštovanje i dostojanstvo na svim drugim razinama u Božjemu narodu. Jedna od tih razina svakako je povjerenje i poštovanje između samih vjernika laika.

Zanimljivo je da najnoviji crkveni dokumenti upravo tom pitanju pridaju veliku pozornost. Tako se među važne kriterije prosudbe autentičnosti organiziranih karizmatičkih oblika organiziranja vjernika u Crkvi, između ostalih važnih kriterija, ističe upravo spremnost za poštivanje i priznavanje ostalih legitimnih oblika okupljanja vjernika u Crkvi i suradnju s njima.²⁵ No, to pitanje ne odnosi se, jasno, samo na područje karizmatičkih odrednica djelovanja članova Crkve, već je po sebi vezano i za sve druge elemente djelovanja vjernika. Valja u ovome pogledu izdvojiti kao primjer pitanje suradnje i angažmana stručnih vjernika laika u pastoralu braka i obitelji. Upravo se, naime, za to tako važno područje crkvenog angažmana veže pojava osjećaja osamljenosti i zapostavljenosti od strane vjerničke zajednice mnogih bračnih parova koji su tek sklopili brak upravo zbog nedostatka prave komunikacije drugih parova s njima ili pak zbog nemogućnosti ili manjka umijeća istinskoga vjerničkog komuniciranja među samim vjernicima.²⁶ To je samo jedan primjer koji jasno upućuje na dodatno pitanje: Nije li, naime, upravo danas jedan od važnih razloga pojave nepovjerenja u crkvenoj zajednici općenito, također i nepovjerenje i nepoštovanje među samim vjernicima laicima? Kako očekivati povjerenje i suradnju sa svećenicima ili redovnicima ukoliko često nedostaje upravo tog povjerenja između laika? Nisu li stavovi kompeticijskog nadmetanja, apsolutiziranja vlastite duhovnosti ili karizme, isključivost prema drugim zajednicama u Crkvi i slično, među važnim razlozima širenja nepovjerenja u Crkvi općenito? Zasigurno da je na ta pitanja odgovor u mnogim slučajevima potvrđan i da to također potiče same vjernike laike, ali i svećenike kao pastire, na promociju poštivanja istinskoga kršćanskog dostojanstva svih vjernika, a onda i legitimnog doprinosa svih jednome crkvenom poslanju.

²⁵ KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Iuvenescit Ecclesia. Pismo biskupima Katoličke Crkve o odnosu između hijerarhijskih i karizmatičkih darova za život i poslanje Crkve*, Zagreb, 2017, br. 18: »e) Priznavanje i poštivanje uzajamne komplementarnosti ostalih karizmatičkih sastojnica u Crkvi. Iz toga proizlazi također otvorenost za uzajamnu suradnju. Naime, 'jasni znak autentičnosti neke karizme njezina je crkvenost, njezina sposobnost da se skladno uklopi u život svetoga Božjeg naroda za dobro svijeta. Autentična novost koju donosi Duh Sveti ne mora bacati sjenu na druge duhovnosti i darove da bi se potvrdila'«.

²⁶ Usp. Laura VISCARDI – Claudio GENTILI, *Accompagnare, discernere, integrare. Nel postmoderno secondo l'Amoris laetitia*, u: *Orientamenti pastorali*, 65 (2017.) 1–2, 49.

2.5. Teološka i duhovna formacija

Jedan od trenutno najvećih problema hrvatskog laikata zasigurno predstavljaju manjkavosti, a u tolikim slučajevima i očita odsutnost istinske teološke i duhovne formacije.²⁷ Stoga hrvatski biskupi vide pitanje formacije vjernika laika jednim od ključnih prioriteta s obzirom na naš laikat i njegovo djelovanje danas (usp. ZŽS 113–115). Problemi tog tipa direktno utječu na sposobnosti i mogućnosti vjernika za istinsku crkvenu suradnju s drugim subjektima crkvenog života, a posebno sa svećenicima. Štoviše, pitanje suradnje sa svećenicima, tj. poučenosti vjernika laika o tom pitanju, kao i o tolikim elementima te tematike, jedno je od ključnih pitanja hrvatskog laikata danas za koje se, nažalost, predugo pretpostavljalo puno toga nepostojećega.²⁸ No, ne smije se smetnuti s uma da je i pitanje odnosa između samih vjernika laika također bitno vezano za pitanje njihove formacije čije manjkavosti direktno utječu i na taj odnos, tj. mogući su izvor nezadovoljstva i razočaranja.²⁹ U nekim se segmentima pitanje formacije vjernika laika predstavlja osobito bremenitim, u smislu da mnogi modeli suvremene evangelizacije i vjerske formacije ponekad bivaju aktualizirani samo kao ostatci pokušaja suočavanja s pitanjima religioznog traženja, ali bez prelaženja na razinu istinske formacije.³⁰ Manjkava ili odsutna, ili pak iskrivljena teološka i duhovna formacija nužno vodi do narušavanja zajedništva na ovaj ili onaj način. Problemi tog tipa vrlo su kompleksni i valja ih dobro razložiti da bi se s njima istinski uhvatilo u koštac.

Prije svega, treba istaknuti činjenicu da se teološku i duhovnu formaciju vjernika laika ne smije shvaćati jednoobrazno, u smislu da će svi vjernici laici u Crkvi moći, ili da će biti u prilici na istini način pristupiti formaciji ili se na potpuno isti način uključiti u formativne dinamizme Crkve. Jasno je da su sadržaji formacije u svojoj dubokoj biti isti, no modeli uvođenja u njih su itekako različiti za pojedine kategorije vjernika. Donekle se može očekivati sličan način formacije vezano za elemente temeljnih predsakramentalnih kateheza, koje opet ne prođu svi laici na isti način. Drugi riječima, teološka i duhovna formacija vjernika laika vrlo je široko i često izuzetno zahtjevno pitanje. Ona se tiče i teološko-biblijske, ali i šire doktrinarne, teološko-pastoralne, duhovne,

²⁷ Usp. Nikola VRANJEŠ, *I fedeli laici nella missione della Chiesa in Croazia oggi. Sfide e prospettive. Excerptum thesios ad Doctoratum in S. Theologia*, Roma, 2008., 46–54.

²⁸ Usp. Stjepan BALOBAN, *Vjernici laici: neiskorišteni društveni i crkveni potencijal u Hrvatskoj*, 1026.

²⁹ Usp. *Isto*, 1026–1027.

³⁰ Usp. Milan ŠIMUNOVIĆ, *Prenošenje vjere u promijenjenim okolnostima suvremenoga svijeta. Pomaci u stvaranju misionarskog lica Crkve u kršćanskim zajednicama*, Zagreb, 2017., 100.

te formacije za socijalni nauk Crkve, ali i za poznavanje suvremenih znanstvenih i kulturnih trendova.

Unapređenje formacije vjernika laika danas posebno se tiče dvaju pitanja, čije bi rješavanje u samoj vjerničkoj bazi, tj. u najširem sloju vjernika laika, moglo u bitnom formaciju učiniti puno boljom i učinkovitijom. Prvo se tiče djelovanja župne zajednice, koja predstavlja dio redovite pastoralne strukture Crkve kao istinske formativne zajednice. Župe su danas u najvećoj mjeri kulturalne, a u prilično maloj, ili pak prilično ograničenoj mjeri evangelizacijske i katehetsko-formativne zajednice. Pritom se nipošto ne želi ići u smjeru umanjivanja važnosti obredne dimenzije života, niti pak njezina suprotstavljanja katehetskoj dimenziji, ali se svakako želi ukazati na bitne manjkavosti u smislu ostvarivanja dimenzije kulturalnosti s osobama koje u najvećoj mjeri nisu evangelizirane ni katehizirane, često ne na cjelovit i ispravan način. Tako se dolazi do zanemarivanja temeljnih postavaka Crkve o evangelizacijskim i katehetskim preduvjetima za sudjelovanje u liturgiji, te potom za življenje u njezinoj snazi.³¹ Od istih vjernika, koji u tome pogledu prolaze slične manjkave dinamizme, poslije se očekuje zauzeti kršćanski život i crkveni angažman. No često se očekuje ono što oni ne mogu dati jer to nikad nisu ispravno ni usvojili. Stoga će župe u budućnosti nužno trebati puno veću pozornost posvećivati cjelovitom dinamizmu formacije za integralni kršćanski život i to pomoću modela različitih susreta, seminara, škola, uključivanja vjernika u nadžupne formativne aktivnosti itd. Župa konačno treba postati istinskom formativnom zajednicom.

Drugo važno pitanje je osuvremenjeno prevrednovanje izričaja pučke pobožnosti u odnosu na teološku formaciju vjernika laika. Naime, velikoj većini vjernika laika pučka pobožnost ostaje temeljnom razinom i uporištem kršćanskog života. Ta pobožnost to i treba biti, i to u određenom pogledu za svakog vjernika. Ona ima nezamjenjivo mjesto u kršćanskom životu, no uvijek će biti potrebna i ispravnoga teološkog vodstva i osuvremenjene aktualizacije. Upravo su za to vezani ključni problemi pučke pobožnosti danas. Mnogi vjernici laici (ali i toliki svećenici) ne uspijevaju se uključiti u dinamizme teološke formacije i njima prožeti vlastito življenje pučke pobožnosti. Zato su mnogi izričaji te pobožnosti odvojeni od ispravne teologije, a onda i od stvarnog života, te više poprimaju oblike svojevrsnog 'pobožnjaštva,' nego istinske pobožnosti.³² U tolikim slučajevima to se prezentira potpuno pogrešnom slikom

³¹ Više o tim postavkama vidi u: HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA (ur.), *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., br. 1072.

³² Usp. Nikola VRANJEŠ, Inkulturacija kao postulat nove evangelizacije, u: *Riječki teološki časopis*, 23 (2015.) 2, 297.

Boga i Crkve, ali i čovjeka i svijeta, pa logično i kršćanskog angažmana u Crkvi i svijetu. Nije stoga nikakvo čudo da u odnosu na unutarcrkvenu razinu i na pitanje suradnje vjernika laika i svećenika stvari poprime slične oznake. Za odnose i suradnju svećenika i vjernika laika naročito problematičnim bivaju mnoga inzistiranja vjernika laika na određenim, često prilično staromodnim i nadiđenim izričajima pučke pobožnosti koji po sebi nemaju posebno veliko značenje u kršćanskom životu, ali koji mnogima od njih puno znače.³³ I svećenici i vjernici laici u tome pogledu trebaju djelovati više na obnovi pučke pobožnosti u duhu Drugoga vatikanskog koncila i na razvijanju istinskoga međusobnog dijaloga, a nipošto na aktualizaciji prebrzih i nepromišljenih rješenja. Upravo je zato pitanje trajne teološko-duhovne obnove pučke pobožnosti i njezine životne određenosti ispravnim teološkim naglascima od ključnog značenja.

3. Prema novim pomacima u praksi oživotvorenja karizmatске dimenzije djelovanja vjernika laika

Razumijevanje današnje pozicije i današnjih mogućnosti djelovanja vjernika laika u Republici Hrvatskoj, te osobito njihove otvorenosti za suradnju sa svećenicima, s obzirom na neke aktualne teološko-pastoralne i teološko-duhovne aspekte hrvatskog laikata, nužno podrazumijeva zaustavljanje na razlučivanju snažnijeg aktualiziranja istinski crkvenog suodnosa hijerarhijskog i karizmatškog elementa u životu Crkve.³⁴ Pritom ističemo da se tako širokom pitanju kao što je taj odnos, a osobito karizmatški element u životu Crkve, posvećujemo samo u onoj mjeri koja je važna za temu ovog rada. Poseban razlog koji treba istaknuti u sklopu naznačene rasprave, a koji se direktno tiče odnosa svećenika i vjernika laika, svakako je činjenica nužno drukčijeg djelovanja oko uklapanja vjernika laika i njihova djelovanja na temelju određenih karizmatških darova u redoviti, osobito župni pastoral, posebno tamo gdje dotad nisu bili aktivnim, ili barem ne aktivnijim članovima pojedine župne zajednice.

³³ Taj problem osobito je vezan za pitanje pozicioniranja župnika i cijelih župnih zajednica prema određenim izričajima pobožnosti ili određenim očitovanjima vjerskog života koji su kod pojedinih vjernika izuzetno naglašeni, dok ih cjelina zajednice ne vidi takvima. To može voditi sve do otuđivanja od zajednice i do traženja alternativnih oblika duhovnosti. Usp. Nikola VRANJEŠ, *Za novi život u Kristu. Prilozi pastoralu sakramenata*, Zagreb, 2017., 108–116.

³⁴ O značenju i važnosti hijerarhijskih i karizmatških darova u životu Crkve te o biblijskim osnovama njihova teološkog razumijevanja više vidi u: KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Iuvenescit Ecclesia. Pismo biskupima Katoličke Crkve o odnosu između hijerarhijskih i karizmatških darova za život i poslanje Crkve*, br. 11–22.

Naime, upravo to najčešće dovodi do brojnih napetosti i problema u odnosu sa svećenicima, osobito župnicima, ali i sa župnim zajednicama kao takvima. No, razlozi tog tipa crkvenu bi zajednicu u cjelini svakako najprije trebali potaknuti na djelovanje u smislu sređenog odnosa prema karizmatiskim darovima vjernika prvotno zbog zajednice same, tj. zbog očitovanja i iskazivanja skrbi za sve darove koje joj Duh Sveti udjeljuje i nudi na službu spasenja ljudi.

Teološko-pastoralno razlučivanje te složene, a ipak tako važne problematike, nužno je postaviti na temelje otvorenosti crkvene zajednice za svako istinsko crkveno očitovanje karizmi, makar bilo i u početnom obliku. To je posebno važno za župnu zajednicu. Ona se u tome pogledu primarno nalazi pred providonosnom mogućnošću okupljanja vjernika i aktualiziranja misije Crkve u životima članova koji joj prilaze na nov i drukčiji način.³⁵ Prilika je to za novo duhovno i pastoralno dinamiziranje i očitovanje svježih evangelizacijskih impulsa u životu i djelovanju zajednice. Takav stav najprije bi trebali zauzeti župnici i aktivniji članovi zajednice koji bi u tome pogledu trebali biti primjer svima ostalima. Župnik je, naime, kao pastir pozvan razlučivati, pratiti i integrirati sve dobre i istinski crkvene elemente očitovanja pojedinih karizmi u životu zajednice, dok su vjernici laici sa svoje strane pozvani u otvorenosti i bez bojazni vlastito pozivanje na autentičnost svojeg dara povjeriti crkvenom vodstvu i ne zanemarivati ili pak umanjivati važnost hijerarhijskih darova za život Crkve.³⁶ I jedni i drugi snose u tome pogledu ogromnu odgovornost, iako treba istaknuti da je svećenik kao pastir, dakle onaj koji i u tom segmentu stoji pred zajednicom i pred pojedinim osobama kao autentični predstavnik crkvenog autoriteta, u prvotnoj i sasvim specifičnoj ulozi. Kao što je istaknuto, svećenik je u odnosu na većinu laika teološki poučeniji, osobito u temeljnim teološkim i crkveno-pravnim pitanjima. K tomu je pozvan voditi vjernike cjelovito prema spasenju, tj. u svim bitnim elementima službe, ne uklanjajući se ni zbog kojeg razloga od bilo kojeg važnog pitanja za vodstvo vjernika,³⁷ a to znači ni od razlučivanja pojedinih karizmi. Aktualna praksa u tome pogledu još uvijek ukazuje na naznake prilično sporog otvaranja klera, ali i na tolike

³⁵ Usp. Salvatore FERDINANDI, Rapporto tra doni gerarchici e carismi. Opportunità e risorse da valorizzare. Derive ed entaffazzioni da evitare, u: *Orientamenti pastorali*, 65 (2017.), 7–8, 76.

³⁶ Upravo te elemente snažno naglašava najnoviji dokument Kongregacije za nauk vjere posvećen izričito tim temama: KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Iuvenescit Ecclesia. Pismo biskupima Katoličke Crkve o odnosu između hijerarhijskih i karizmatiskih darova za život i poslanje Crkve*, br. 8.

³⁷ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbiter – navjestitelj riječi, služitelj sakramenata i voditelj zajednice kršćanskoga trećeg tisućljeća*, Zagreb, 1999., 59–60.

manjkavosti u odnosu na poznavanje teoloških i pastoralno-pravnih odrednica Crkve sa strane vjernika laika.³⁸ Pastoralna zatvorenost u tome pogledu nužno vodi osiromašenju života zajednice i možebitnim novim napetostima.

Važnost ispravnog pozicioniranja hijerarhijskih i karizmatičkih darova u životu Crkve i njihova međusobna upućenost izuzetno je značajna i zbog izbjegavanja opasne napasti koja se dijelom očituje kod nekih vjernika laika, a u nekom pogledu i kod pojedinih svećenika, a riječ je o pokušaju suprotstavljanja navedenih darova te pokušaju stvaranja određene paralelne strukture u Crkvi u odnosu na službenu hijerarhiju Crkve.³⁹ Takvi pokušaji na direktan način ugrožavaju crkveno zajedništvo iznutra te unose neispravnu teologiju u život zajednice, koja posljedično vodi destruktivnoj praksi. Pojave te vrste često su i nesvjesno poduprte vjerskim žarom koji nije istinski teološki i duhovno usmjeren, što samo ponovno upućuje na važnost prave teološko-pastoralne formacije vjernika. Osobiti problemi u tome pogledu mogu se javiti u zajednicama i udrugama vjernika čiji su članovi, u načelu, jako dobro upućeni u oznake duhovnosti i djelovanja svoje zajednice, udruge ili pokreta, tj. njihova utemeljitelja ili utemeljiteljice, ali, opet u načelu, gotovo redovito jako slabo poznaju ukupni nauk i teologiju Crkve, njezino ustrojstvo, kanonski okvir i oznake djelovanja crkvenih službenika, a posebno svećenika. Pri razlučivanju tih i drugih spomenutih opasnosti nikako se ne smije smetnuti s uma fanatističke i fundamentalističke tendencije u određenim vjerskim ambijentima koje situaciju dodatno zaoštavaju i ponegdje predstavljaju velik pastoralni problem.⁴⁰

Upravo izbjegavanje takvih situacija te osobito ostvarivanje temeljnog poslanja župe prema svim vjernicima župnika i zajednicu treba potaknuti na drukčiji način djelovanja, čiji je prvi element razlučivanje karizmatičkih stvarnosti te potom njihovo praćenje i integriranje. Razlučivanje pritom treba shvaćati i ostvarivati kao teološko-pastoralnu metodu, ali i kao izričaj istinski crkvene duhovnosti zajedništva koja omogućuje aktualiziranje istinskog zajedništva, na što je osobito upozoravao sv. Ivan Pavao II. i to u smislu jedne od glavnih zadaća cijele crkvene zajednice, osobito važne na početku novog tisućljeća.⁴¹

³⁸ Usp. Nikola VRANJEŠ, *I fedeli laici nella missione della Chiesa in Croazia oggi. Sfide e prospettive. Excerptum thesios ad Doctoratum in S. Theologia*, 46–47.

³⁹ Na to se također jasno upozorava u dokumentima Crkve. Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Iuvenescit Ecclesia. Pismo biskupima Katoličke Crkve o odnosu između hijerarhijskih i karizmatičkih darova za život i poslanje Crkve*, br. 10.

⁴⁰ Usp. Nikola VRANJEŠ, *Za novi život u Kristu. Prilozi pastoralu sakramenata*, 115.

⁴¹ Usp. IVAN PAVAO II., *Novo millennio ineunte – Ulaskom u novo tisućljeće. Apostolsko pismo na završetku Velikog jubileja godine 2000.*, Zagreb, 2001., br. 43.

Zaključak

Suradnja svećenika i vjernika laika u Crkvi jedna je od najaktualnijih teološko-pastoralnih tema danas. Ona je po sebi neraskidivo povezana s temom suodgovornosti vjernika u životu Crkve, ali u nekom pogledu, i s izvornijom temom povjerenja. Suodgovornost i suradnja, kao vidljivi izričaji konkretnog angažmana vjernika nezamislivi su bez aktualizacije određenih bitnih preuvjeta, među kojima se ističe unutarcrkveni dijalog, koji po sebi zahtijeva stvaranje i njegovanje kulture susreta i zajedništva. Upravo je življenje i promicanje te kulture jedna od najvažnijih zadaća i svećenika i vjernika laika danas, osobito u župnim zajednicama.

Među važne preuvjete istinskog dijaloga i suradnje svećenika i vjernika laika, a osobito zauzetijeg angažmana vjernika laika danas, zasigurno ulazi i promicanje istinskog dijaloga među samim vjericima laicima, a osobito promicanje njihove što bolje teološke i duhovne formacije na svim razinama. Tema formacije vezana je za gotovo sve veće izazove hrvatskog laikata, čiji je dobar dio itekako spreman za suradnju sa svećenicima te za aktivan angažman u Crkvi i društvu. K tomu, izuzetno važno, te u teološko-pastoralnom pogledu sve važnije, područje istinski crkvenog vrednovanja i življenja suodnosa hijerarhijskih i karizmatskih darova u životu Crkve po sebi je nemoguće unapređivati bez solidnije formacije svih članova Crkve, a osobito vjernika laika. Iako to pitanje na široj crkvenoj razini još nije istaknutije tematizirano, u mnogim svojim očitovanjima upravo ono predstavlja istinski test zrelosti i svećeničkog, a osobito kršćanskog života i angažmana vjernika laika.

Summary

TRUST AND COOPERATION BETWEEN PRIESTS AND LAY BELIEVERS TOWARDS NEW SHIFTS

Nikola VRANJEŠ

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Theology in Rijeka – Dislocated Studies
Omladinska 14, HR – 51 000 Rijeka
nickvranjes@yahoo.com

The organic activity of the Church that was promoted at the Second Vatican Council and that reflects the true nature of Christ's community necessarily presupposes active engagement of all its members. In that sense, ordained ministers, in their dimension of

ministerial priesthood, and lay believers, in their dimension of universal priesthood, act in their difference that is directed towards complementary realisation of the only ecclesial mission. For this mission, trust and cooperation between them, as well as with those who lead monastic life, is of key importance.

This article focuses on the theological-pastoral discernment of the meaning of trust between the priest and the lay believers in the Church, as well as of the cooperation between them. The author's intention is to point out theological-pastoral determinants of concepts of trust and cooperation and this necessarily leads to a discussion on the importance and meaning of co-responsibility. In general ecclesial and theological discourses these concepts, and especially the concept of cooperation, are often used fairly indiscriminately. Hence, it is important to point out their meaning in the wider and narrower sense, since this distinction reflects some essential theological-pastoral and pastoral-legal frameworks within which the Church operates. This discernment aims at drawing attention to new shifts in relation to bigger trust and cooperation between priests and lay believers in the pastoral field. There are presuppositions of trust and cooperation between priests and lay believers, among which the author stresses dialogue within the Church, the promotion of culture of encounter and communion with the family face, and especially the right promotion of charismatic dimension of activity of lay believers. The discernment of these realities will be of help to renewed actualisation of specific contributions of lay believers in the mission of the Church. This mission is primarily reflected in the dimension of co-responsibility for life in marital and family vocation, their cooperation with other agents within the ecclesial life, as well as in a more honest and integral cooperation between lay believers. Finally, this discernment is carried out with the aim of pointing out possible shifts in relation to fuller integration in some segments of ecclesial life with more pronounced charismatic activity among lay believers for the good of the Church, as well as to be of help to priests, especially parish priests, in discernment, monitoring, and integrating such manifestations in the life of the Church.

Keywords: *priest, lay believer, trust, cooperation, co-responsibility, Church.*